

УНИВЕРЗИТЕТ ПРИВРЕДНА АКАДЕМИЈА У НОВОМ САДУ

НАЗИВ ФАКУЛТЕТА

ОБРАЗАЦ ЗА ПИСАЊЕ ИЗВЕШТАЈА О ОЦЕНИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ -обавезна садржина-

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ
<p>1. Датум и орган који је именовao комисију</p> <p>Одлуком Наставно–научног већа Правног факултета за привреду и правосудје број 5/5 од 17.09.2018. године, одређена је Комисија за оцену докторске дисертације за јавну одбрану Mohamed Abdolgadr Shiklafa под називом „Хијерархија правних аката у међународном праву“. Докторска дисертације је пријављена.</p>
<p>2. Састав комисије са назнаком имена и презимена сваког члана, звања, назива уже научне области за коју је изабран у звање, датума избора у звање и назив факултета, установе у којој је члан комисије запослен:</p> <p>1.) Др Маја Ковачевић, доцент, ужа научна област опште и правне науке, изабрана у звање доцента 2014. године на Факултет за економију и инжењерски менаџмент у Новом Саду, где је и запослена, председник комисије</p> <p>2.) Др Борислав Бојић, ванредни професор, ужа научна област кривичноправна и привредноправна, изабран у звање редовног професора 2018. године на Правном факултету Универзитета Привредна академија у Новом Саду, где је и запослен, члан комисије</p> <p>3.) Др Иван Јоксић, ванредни професор, ужа научна област кривичноправна и међународноправна, изабран у звање ванредног професора 2015. године на Правном факултету Универзитета Привредна академија у Новом Саду, где је и запослен, члан комисије – ментор</p>
II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ
<p>1. Име, име једног родитеља, презиме: Mohamed Abdolgadr (Misbah) Shiklaf</p> <p>2. Датум рођења, општина, Република: 07.05.1968. године, Зентан, Либија</p> <p>3. Датум одбране, место и назив магистарске тезе: 17.02.2009. године, Триполи, Међународна одговорност за штете које проузрокују свемирска тела</p> <p>4. Научна област из које је стечено академско звање магистра наука: Међународноправна</p> <p>5. Радно искуство: Кандидат је предавач на факултету</p> <p>6. Публиковани радови по категоријама: Кандидат је објавио више научних и стручних радова из области кривичног права. Радови су објављивани у научним и стручним часописима. У Србији је кандидат написао и објавио два научна рада. То су следећи радови:</p> <p>1. Mohamed Abdolgader Musbah Shiklaf, Mohamed A. M. Sharef, Fathija Abdusalam Ibn Arabi, „Појам и значење перемпторних норми у међународном праву“, <i>Право – теорија и пракса</i>, вол. 32, бр. 10-12/15, стр. 47-64.</p> <p>2. Иван Јоксић, Mohamed Abdolgader Musbah Shiklaf, Јасмина Шмигић Миладиновић, „Значај перемпторних норми у међународном праву“, <i>Војно дело</i>, вол. 69, бр. 1/17, стр. 31-41.</p>
III НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:
Хијерархија правних аката у међународном праву

IV ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Навести кратак садржај са знаком броја страна поглавља, слика, шема, графикана и сл.

Увод**ПРВИ ДЕО****ПРВА ГЛАВА**

Прво поглавље / Хијерархија норми међународног права

ПРВА ГЛАВА/ ПЕРЕМПТОРНЕ НОРМЕ

ПРВО ПОГЛАВЉЕ / ПРИРОДА ПЕРЕМПТОРНИХ НОРМИ

ПРВИ ОДЕЉАК / Историјски развој перемпторних норми

Правно мишљење за и против постојања перемпторних норми

Правна наука која негира постојање перемпторних норми

Правна наука која признаје постојање перемпторних норми

Термини слични перемпторним нормама

Кривична одговорност држава за међународне злочине

Obligatio erga omnes

Закључак

Општи систем

Веза између перемпторних норми и међународног система

Преседани који доказују постојање перемпторних норми

Став националног правосуђа

Пракса Међународног суда правде

ДРУГИ ОДЕЉАК / Перемпторне норме у међународним обичајима и уговорима

Перемпторне норме у међународним уговорима

Конкретне последице озбиљног кршења обавеза

Императивне норме као обавезујући извор за изручење или кривично гоњење

Перемпторне норме у нацрту закона о последицама оружаних сукоба по међународне уговоре

Перемпторне норме у нацрту закона о унилатералним проглашењима држава

Перемпторне норме у нацрту закона о потврђивању уговора

Позиција Бечке конвенције о уговорном праву из 1969. године у односу на перемпторне норме

Нацрт Конвенције испред Комисије за међународно право и Правног савета земаља Африке и Азије

Бечка конвенција о уговорном праву из 1969. године

Друго поглавље / Основна права

ПРВИ ОДЕЉАК / Концепт основних права

Историјски преглед настанка људских права

Велика повеља (Magna carta) из 1215.

Петиција права (Petition of right) је донета 1628.

Habeas corpus act, што значи 'имај тело' је закон донет 1678.

Вирџинијска декларација о правима 1776.

Декларација независности 1776.

Декларација права човека и грађанина 1789.

Повеља о правима 1791.

Основна права у међународној судској пракси

Основна права у националним законима

Основна права у међународним уговорима и повељама

Основна права у судским одлукама

Међународни суд правде

Одлуке националних и регионалних судова

Фазе историјског развоја начела људских права

Основна природа начела људских права

Уговорна природа начела људских права

Нормативни карактер начела људских права

Императивни карактер људских права

ДРУГИ ОДЕЉАК / Фундаменталне вредности

Основна права од којих се сме одступити

Право на живот

Право на живот у међународним инструментима

Право на живот у верским законима

Хришћанство

Право на слободу

Основна неповредива права

Људско достојанство

Право на једнакост

ДРУГА ГЛАВА / СПЕЦИЈАЛНО И ОПШТЕ ПРАВО, ПРОПРАТНЕ НОРМЕ

Прво поглавље/ СПЕЦИЈАЛНО ПРАВО

Принцип специјалног права „посебне норме“ у међународној пракси

Нацрти Комисије за међународно право

Судска пракса

Аутономни режими

Судске одлуке

Регионализам

Регионализам као скуп приступа и метода за истраживање међународног права

Регионализам као техника за постављање правила међународног права

Регионализам као потрага за географским изузимањем од универзалних начела међународног права

Регионални изузеци од универзалних правила

Питање универзализма и регионализма у домену људских права

Питање односа између универзализма и регионализма унутар колективног система безбедности у Повељи

Уједињених нација

Клаузула о искључењу

Друго поглавље/ LEX PRIOR и LEX POSTERIOR

Доцнији споразуми

Концепт споразума

Концепт доцнијег

Различити ставови по питању Lex prior и Lex posterior

Примена узастопних уговора

Узастопни уговори који се тичу истог предмета

Узастопни уговори у дебатама Комисије за међународно право

Узастопни уговори између различитих чланица

Услови који се примењују на закључивање inter se споразума

Очување права и интереса чланица оригиналног уговора

Очување предмета и сврхе мултилатералног уговора

Забрана закључивања споразума који нарушава оригинални споразум

Забрана нарушавања правила установљених оригиналним уговором

Обавештавање других страна и њихова реакција

ДРУГИ ДЕО

ПРВА ГЛАВА / ВАЉАНЕ НОРМЕ МЕЂУНАРОДНОГ ПРАВА

Прво поглавље / ОДНОС ИЗМЕЂУ ПЕРЕМПТОРНИХ НОРМИ И ЊИМА СУПРОТСТАВЉЕНИХ НОРМИ

Континуирано слагање са међународним правом

Утицај перемпторних норми на међународне уговоре и обичаје

Утицај перемпторних норми на међународне обичаје

Утицај перемпторних норми на међународне уговоре

Последице поништења у случају када је уговор био у сукобу са перемпторним нормама међународног права пре закључења

Враћање на претходно стање, односно стање непосредно пре закључивања уговора, што подразумева уклањање последица свих акција које су донете на основу текста уговора, који је у сукобу са перемпторном нормом

Враћање држава потписница уговора на стање у коме су у потпуности биле у складу са перемпторним нормама међународног права, са којима је уговор био у сукобу

Последице поништења у случају када уговор дошао у сукоб са перемпторним нормама међународног права након закључења

Ослобађање чланица уговора од било какве обавезе која се тиче даљег примењивања тог уговора, након доказивања његовог конфликта

Задржавање права, обавеза и правних становишта, проистеклих из примене уговора пре одлуке о његовој ништавности.

Међусобни однос перемпторних норми

ДРУГА ГЛАВА / УТИЦАЈ ПЕРЕМПТОРНИХ НОРМИ НА УНИЛАТЕРАЛНЕ АКТЕ

Дефиниција унилатералног акта

Однос између перемпторних норми и унилатералних аката

Било који унилатерални акт који је у време настајања био у супротности (или у сукобу) са перемпторном нормом општег међународног права (*ius cogens*) је неважећи
 Држава која је донела унилатерални акт може да га прогласи неважећим или да га одбаци...уколико је након његовог доношења донета перемпторна норма са којом је у сукобу
 Унилатерална изјава која је у сукобу са перемпторном нормом општег међународног права јесте ништавна изјава
 Утицај перемпторних норми на унилатералне мере принуде
 Утицај перемпторних норми на резерве и интерпретативне декларације
 Утицај резерви на људска права
 Ефекти унилатералних аката на раније акте

ТРЕЋА ГЛАВА / НОРМЕ КОЈЕ ИМАЈУ ПРВЕНСТВО

ПРВО: ПОСЛЕДИЦЕ ОДНОСА ИЗМЕЂУ ПОСЕБНИХ И ОПШТИХ НОРМИ

Lex specialis као апликација или елаборација *lege generali*

ДРУГО: ПОСЛЕДИЦЕ ОДНОСА ИЗМЕЂУ РАНИЈЕГ И ДОЦНИЈЕГ ПРАВА

Типови клаузула о конфликту

Клаузуле којима се забрањује закључивање некомпатибилних доцнијих уговора

Клаузуле којима се експлицитно дозвољава доцнији „компатибилни“ уговор

Клаузуле које у доцнијем уговору које налажу да он „неће утицати“ на ранији уговор

Клаузуле у доцнијем уговору, којима се налаже да се међу чланицама тим уговором поништава ранији уговор

Клаузуле у доцнијем уговору, којима се експлицитно поништава ранији уговор

Клаузуле у доцнијим споразумима којима се експлицитно задржавају ранији компатибилни уговори

Клаузуле којима се обећава да ће се будућим споразумима укинути ранији уговори

Конфликти између сукцесивних норми

Lex posterior derogat legi priori

Ограничења *lex posterior* принципа

Одредбе које припадају истом „режиму“ и одредбе у различитим „режимима

Одредбе неких уговора

Inter se споразуми

Решавање спорова унутар и изван режима

Друго поглавље/СУДСКО РЕШАВАЊЕ СПОРА ОКО КОНФЛИКТА ИЗМЕЂУ УГОВОРА И ПЕРЕМПТОРНИХ НОРМИ МЕЂУНАРОДНОГ ПРАВА

ПРВО: ПРАВНИ ОСНОВ ЗА СУДСКО РЕШАВАЊЕ

Правни основ надлежности Међународног суда правде

Правни основ надлежности међународних арбитражних судова

ДРУГО: ДОМЕН СУДСКОГ РЕШАВАЊА СПОРА

Спор око конфликта између уговора и перемпторних норми међународног права насталих пре закључења уговора

Спор око конфликта између уговора и перемпторних норми међународног права насталих након закључења уговора

ТРЕЋЕ: УСЛОВИ ЗА СУДСКО РЕШАВАЊЕ СПОРА

Предуслов за судско решавање

Да постоји спор око примене чланова 53 и 64 Конвенције

Услов у вези са начином изношења спора пред Суд

Међународно право у Републици Србији

Хијерархија права

Чланство Србије у међународним организацијама

Европске интеграције Србије

Србија и међународни уговори о људским правима

Статус међународног права у Србији

Устав Републике Србије

Право на живот

Забрана злостављања

Положај лица лишених слободе

Забрана ropcтвa, принудног рада, трговине људима и људским органима

Реформа правосуђа

Право на правично суђење

Право на приватност и тајност преписке

Право на слободу мисли, савести и вероисповести

Слобода изражавања

Слобода удруживања

Право на уточиште

Право на рад

Право на штрајк

Здравствена заштита
Право на социјално обезбеђење
Право на образовање
Забрана дискриминације и положај мањина
Закључак
Библиографија
Индекс

5. ЗАВРШНА РАЗМАТРАЊА

Број страница **305**
Број основних поглавља **3**
Број подпоглавља **5**

V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

У раду се обрађује тема која обухвата перемпторне норме у међународном праву. Структура рада је заснована на подели материје у оквиру три основна поглавља. Саставни део рада су резултати истраживања који су презентовани уз адекватне коментаре. Значајан део рада обухвата приказ постојећег стања перемпторних норми у међународним правним инструментима, са посебним освртом на стање људских права у нашем националном праву. Притом се указује на постојање значајних разлика између међународних и националних правних норми.

У уводном делу рада се наводи да појава нових и специјализованих врста закона и географски или функционално ограничених споразумних система, доводи до појаве проблема у доследности међународног права. Ови нови и специјализовани закони се не појављују спонтано већ као одговор на нове техничке и функционалне потребе. Свака група правила ових система има своје принципе и сопствена искуства која нису нужно у складу са другим вредносним системима сродних специјализованих области, које чак указују на конфликтне или некомпатибилне трендове у неким случајевима, на пример привредно право и закон о животној средини имају јасно дефинисане циљеве али се заснивају на принципима који могу указивати на различите трендове, и како би нови закони били ефикасни, они често садрже чланове или уговорне праксе које су у супротности са претходним законом или законом из друге специјализоване области, а нова правила или системи често настају како би регулисали нешто што је већ наведено у општем праву, а када такве регулативе постану уопштене и учестале то утиче на јединство закона. Конфликти између норми међународног права произилазе из природе међународног права које се описује као закон сагласности а не закон следовања. Такви конфликти представљају резултат недостатка централизованих институција које би гарантовале усклађеност правних система. Проширење материјалне надлежности међународног права и све већи број активних учесника, као и улагање напора за побољшање општих међународних обавеза кроз стварање традиционалних и компликованих инструмената за праћење, а посебно у области људских права, међународног привредног права, међународног трговинског права, међународног еколошког права, прате убрзани раст потешкоћа и све већи број учесника и конфликта између њих, и није могуће рећи да државе примењују опште међународно право већ примењују сегменте истог на одређене случајеве у вези са другим одређеним темама из међународног права.

Главни део рада чини материја систематизована у три посебна дела са више посебних целина и подцелина. Оне се заснивају на теоријском и практичном аспекту обраде перемпторних норми у међународном праву.

Први део рада садржи више целина и подцелина. Прва глава обухвата опште излагање у вези са постојећом хијерархијом правних норми у међународном јавном праву. По речима кандидата међународно право представља новонастали систем примарног карактера у чијем средишту јесу перемпторне норме. Ове норме су прошле кроз неколико фаза, пре него што су се усталиле у међународном праву, а признање постојања законских прописа који имају предност над другим прописима отвара питање садржине ових прописа и њихове тематике. Дефинисање идеје перемпторних норми у оквиру прописа међународног јавног права није лако, у поређењу са националним правом. Чак је и признање термина „перемпторне норме“ и постојање истих релативно скоро ствар, а познаваоци међународног права су подељени на противнике и присталице њиховог постојања. Употреба латинског термина “*ius cogens*” као синонима за перемпторне норме створила је додатне потешкоће. Један од чланова Комисије за међународно право, који је добио задатак израде пројекта за кодификацију правила међународног уговорног права, професор Пул, признао је да није знао за тај латински термин до расправе која се водила између чланова о том питању унутар саме Комисије 1962. године. Овај правник се супротставио употреби поменутог термина који се користио још за време Римљана да означи прописе закона који се не односе на кршење закона од стране појединаца. Упркос контраверзи коју је изазвао, овај термин се коначно нашао у упоредној употреби Комисије међународног права у Конвенцији о уговорном праву из 1969. године. Арапски језик користи два термина а то су: перемпторне норме и правила јавног реда. Сходно наведеним схватањима, у овом делу рада су детаљно размотрена сва важнија питања у вези са нормама садржаним у међународним и регионалним правним инструментима. У другој глави се обрађује специјално и опште право у релевантним правним инструментима. Апострофира се значај људских права у контексту световног и религијског начина њиховог тумачења и вредновања. Такође се наводе одредбе у којима се експлицитно прописује забрана дискриминаторног поступања према појединцима и колективитетима. По речима кандидата „нека од људских права су неповредива, неотуђива, чак и у случају ратних сукоба, или било ком другом случају. Она захтевају поштовање људског достојанства и физичког интегритета и на свим извршним и законодавним органима власти је да их обезбеди и поштује, јер је то питање на којем почива људска цивилизација. Људско достојанство и право на једнакост се морају поштовати на сваком месту и у сваком тренутку, а ми ћемо овде размотрити појам људског достојанства и његову важност, као и право на једнакост међу људима.“

Други део рада садржи више целина и подцелина. У њима се указује на ваљаност међународних норми, укључујући њихов однос са перемпторним правним нормама. Наиме, међународна заједница је одредила одређен број основних, универзалних принципа, које је донела на основу критеријума обавезних за перемпторне норме. Овим принципима се забрањују агресорски ратови, стављање у ропски положај, геноцид, мучење, пиратство,

апартхед. У циљу спречавања кршења ових принципа, склопљени су међународни уговори у циљу очувања основних људских слобода. Према члану 53 Бечке конвенције о уговорном праву из 1969. године, императивна норма општег међународног права је норма коју је прихватила и признала целокупна међународна заједница држава као норму од које никакво одступање није допуштено и која се може изменити само новом нормом општег међународног права истог карактера. Ове императивне норме имају посебан карактер: од њих се не сме одступити. За свако кршење перемпторних норми, уговор се поништава, а држава за то сноси одговорност. Ове норме могу представљати ограничење уговорној слободи државе. Сваки уговор се сматра ништавним уколико је приликом закључења био у сукобу са императивним нормама међународног права. Ово у области људских права подразумева супротстављене концепте: постоји широко распрострањено мишљење према коме људска права генерално представљају део перемпторних норми, што је слично ономе на шта указују чланови Комисије за међународно право, а што се тиче одговорности држава за међународно противправна дела и злочине против мира и безбедности човечанства. С друге стране, постоји ужа концепција, према којој се сматра да само неколико људских права представљају део перемпторних норми. У оквирима ових схватања је кандидат у овом делу рада указивао на правну природу људских права користећи, при томе, схватања изражена у одлукама међународних тела и Европског суда. Предмет засебног разматрања се односи на норме унутрашњег права наше земље. Под тим се подразумева Устав Србије из 2006. године у коме су садржане начелне правне одредбе у вези са људским правима. У даљем излагању су обрађени законски прописи у којима се остварује најјачи ефекат у погледу заштите људских права. То су: Кривични законик, Закон о кривичном поступку, Закон о извршењу кривичних санкција, Закон о равноправности полова и др.

На самом крају рада, кандидат износи свој завршни осврт и попис коришћене (домаће и иностране) литературе коју чини преко 100 извора (књиге, часописи, билтени судске праксе, новине, научни радови и др.).

VI ЗАКЉУЧЦИ ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

Кандидат, у оквиру закључних разматрања, наводи резултате спроведеног истраживања које обухвата велики број међународних и националних правних прописа. Они се односе на све важније моменте у вези са перемпторним нормама у међународном праву. У том смислу се наводи да „питање хијерархије између норми међународног права остаје данас, као што је увек и била, једна нестабилна и компликована област међународног права, а ова студија је покушала да уради свеобухватну класификацију норми међународног права, која обухвата конвенције, обичајно право и принципе међународног права, узимајући у обзир њихову правоснажност, специфичност и хронолошки редослед. Студија је такође обухватила једностране правне акте ентитета међународног права и њихову везу са другим нормама и међусобни утицај. Такође је важно истаћи основна људска права која су утврђена у међународном праву.“ Након тога се појединачно наводе закључци до којих је кандидат дошао током истраживања.

VII ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА

Истраживање је спроведено на систематичан начин уз обилато коришћење доступних научних и стручних извора. Оно је обухватило подручје перемпторних норми у међународном јавном праву. Систематика рада је омогућила потпунији увид у целокупно штиво. Коришћени методолошки оквир је прилагођен потреби систематског проучавања предметне материје. Рад је добио научну физиономију и вредност оличену у великом броју коришћених референтних извора.

VIII КОНАЧНА ОЦЕНА ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ:

1. Дисертација је урађена у складу са пријавом уз одређена одступања која су условљена одабраном темом. Под тим се подразумева прилагођавање дисертације резултатима до којих је кандидат дошао током истраживања.
2. Дисертација садржи све битне елементе неопходне за ову врсту рада.
3. Дисертација представља оригиналан допринос науци јер обухвата истраживање различитих аспеката перемпторних норми у међународном јавном праву.
4. На основу целокупног садржаја дисертације нису уочени недостаци који би утицали на одлуку комисије о њеном прихватању и позитивном вредновању.

IX ПРЕДЛОГ:

На основу укупне оцене дисертације, Комисија предлаже:

Имајући у виду предмет докторске дисертације, садржај и примењивост резултата истраживања, коришћени методолошки приступ, постављене хипотезе, научни и стручни допринос **Комисија** предлаже Наставно-научном већу Правног факултета за привреду и правосуђе у Новом Саду да прихвати Извештај о позитивној оцени докторске дисертације кандидата **Mohamed Abdolgadr Shiklafa**, под насловом „**Хијерархија правних аката у међународном праву**“ и предложи Сенату Универзитета Привредна академија у Новом Саду да се исти усвоји и

одобри јавна одбрана.

ПОТПИСИ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ

1. Доц. др Маја Ковачевић

2. Проф. др Борислав Бојић

3. Проф. др Иван Јоксић

НАПОМЕНА: Члан комисије који не жели да потпише извештај јер се не слаже са мишљењем већине чланова комисије, дужан је да унесе у извештај образложење односно разлоге због којих не жели да потпише извештај.